

**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ
СТАБІЛІЗУЮЧОГО ВІДБОРУ В СКОТАРСТВІ**

**О.І.ХАДЖИДАВИДОВ – асистент
А.О.ПОПОВА – економіст**

Об'єктивними узагальнюючими показниками економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, в тому числі і яловичини, завжди були показники собівартості одиниці продукції, прибутку, отриманого від реалізації та рівня рентабельності.

В останні роки через несприятливі для сільськогосподарського виробництва цінової, кредитної і податкової політики держави, виробництво яловичини стало збитковим, а кількість сільськогосподарських підприємств, які працювали із збитком, з кожним наступним роком значно зростає. Згідно повідомлень Міністерства статистики України із збитками 1996 виробничий рік завершили 6,6 тис господарств, або 54 % від загальної кількості [4]. У 1997 році збитковими вже були 75 % господарств із сумою збитків 2,2 млрд. гривень [1]. За повідомленнями Прем'єр-міністра України В.П. Пустовойтенка тільки за 1997 рік виробництво продукції тваринництва скоротилось більше, як на 23 %. Це найбільший рівень скорочення в порівнянні за останні роки [2]. За попередніми даними 1998 рік зі збитками завершили 88 % сільськогосподарських підприємств. Сума збитку сягає 2,8 млрд. грн. при загальному рівні збитковості 23 %, а в тваринництві – 50 % [5].

Виробнича собівартість 1 ц приросту живої маси великої рогатої худоби, наприклад, у колективних і державних підприємствах Херсонського обласного управління сільськогосподарства у 1996 році становила 504,83 грн., а середня реалізаційна ціна 1 ц живої маси на м'ясо та племінні цілі – лише 83,44 грн. Таким чином, середня реалізаційна ціна була меншою виробничої собівартості у 6,1 рази. У 1997 році при виробничій собівартості 1 ц живої маси великої рогатої худоби на вирощуванні та відгодівлі – 880,16 грн., середня реалізаційна ціна склала 99,29 грн., або у 8,9 рази нижче [3]. Це об'єктивно підтверджується вкрай низькими показниками рівня м'ясної продуктивності великої рогатої худоби. Так, середньодобові прирости тварин у громадському секторі господарств України у 1995 році склали 272 г, а у 1996 – 237 г, що у три-чотири рази менше потенційних можливостей бичків найбільш багаточисельної червоної степової породи [4]. У наслідок цього, в останні роки споживання м'яса на душу населення різко скоротилося: у 1990 році споживання м'яса складало 68,2 кг у 1996 – 36,0 кг, а у 1997 році – ли-

ше 34,0 кг, що значно нижче науково обґрунтованих норм харчування.

Виробництво яловичини стало збитковим і у економічно сильних сільськогосподарських підприємствах, як КСП «Зоря» Білозерського району Херсонської області. В цьому господарстві завдяки міцній кормовій базі, на протязі багатьох років середньодобові прирости великої рогатої худоби на відгодівлі складають 650-760 г. Так, у 1995 році на поголів'ї 2607 бичків було отримано прирости на рівні 579 г, а у 1996 – 629 г, що у 2,5-2,7 рази вище середніх показників громадського сектору України і у 3,6 рази вище показників господарств Херсонського обласного управління.

В таких складних економічних умовах виробництво яловичини є збитковим, а визначення ефективності проведених досліджень – не коректним. Тому ми провели розрахунки економічної ефективності використання стабілізуючого відбору тварин за класами мірних ознак на основі показників інтенсивності формування і напруженості росту за вартістю додатково отриманої продукції за співставними цінами 1996 року.

Розрахунок вартості виробленої яловичини у співставних цінах дозволяє об'єктивно оцінити величину додаткового приросту живої маси бичків класів M^0 і M^+ у порівнянні з молодняком класу M^+ .

Вартість додатково отриманої яловичини у живій заліковій масі в модальному класі і мінус-варіанті в розрахунку на 1 бичка віком 24 місяці перевищила показники класу M^+ на 91,85 грн (9,73 %) та на 198,23 грн. (21,01 %) відповідно (табл. 1).

Наші розрахунки довели, що при системному вирощуванні і відгодівлі бичків класів M^0 і M^+ , середньорічна чисельність яких в гурті одного тільки КСП «Зоря» Білозерського району Херсонської області складає 70-75 %, додатково можна виробити яловичини на суму від 80 до 105 тис.грн (у співставних цінах) Економічна ефективність від розподілу і вирощування бичків за класами інтенсивності формування доповнюється показниками витрат кормів і праці в розрахунку на одиницю продукції. Так, на 1 ц приросту у модальному класі витрачено менше кормів на 5,91 %, а у мінус-варіанті – на 11,59 %, ніж у класі плюс-варіант. Показники продуктивності праці були також більш суттєвими у класах M^0 і M^+ . Витрати праці в розрахунку на одну середньорічну голову молодняка великої рогатої худоби при вирощуванні і відгодівлі визначені за фактично досягнутим рівнем у даному господарстві за останні роки. В результаті встановлено, що трудомісткість 1 ц приросту живої маси у класі M^0 становила 22,9 люд/год., у M^+ – 20,0 люд/год., що нижче на 5,1 і 17,3 %, ніж у класі плюс-варіант.

Таблиця 1 – Економічна ефективність виробництва яловичини з використанням принципів стабілізуючого відбору

Показник	Клас		
	M ⁺	M ⁰	M ⁻
Тривалість відгодівлі, міс.	24	24	24
Середня жива маса бичків при народженні, кг	24,1	27,7	33,0
Середня зйомна жива маса бичків в кінці відгодівлі, кг	490,5	534,4	571,1
Маса парної туші, кг	256,8	281,4	310,4
Додаткова маса парної туші по від-ню до класу M ⁺ : кг	-	24,6	53,6
%	-	9,58	20,87
Залікова жива маса, кг	506,5	555,8	612,9
Додаткова залікова жива маса по від-ню до класу M ⁺ : кг	-	49,3	106,4
%	-	9,73	21,01
Витрати праці на 1 гол. за період вирощування, люд./год.	116	116	116
Витрати праці на 1 ц приросту живої гласи, люд./год.	24,05	22,89	20,00
Загальні витрати кормів на вирощування і відгодівлю 1 гол., ц корм. од.	43,25	44,59	45,98
Витрати кормів на 1 ц приросту живої маси (по заліковій масі), ц корм. од.	8,97	8,44	7,93
Співставна ціна (1996 р.) 1 ц приросту, грн.	186,31	186,31	186,31
Вартість 1 гол. при зйомі з відгодівлі (у співставних цінах), грн.	943,66	1035,51	1141,89
Додаткова вартість 1 гол. при зйомі з відгодівлі по відношенню до класу M ⁺ : грн.	-	91,85	198,23

Таким чином, результати наших досліджень свідчать і показники економічної ефективності підтверджують доцільність використання принципів стабілізуючого відбору та параметрів прогнозуючої оцінки продуктивності бичків червоної степової породи при вирощуванні і відгодівлі.

Література:

1. Економіка України у 1997 році. – // Урядовий кур'єр. – 1998. -19 лют. -С. 13-16.
2. Пустовойтенко В.П. Підвищити рівень виконавської дисципліни / Виступ Прем'єр – міністра України на засіданні Кабінету Міністрів України 18 лютого 1998 року. // Урядовий кур'єр. – 1998. – 19 лют. – С 5-6.
3. Сводная годовых отчетов по хозяйствам Херсонского управления сельского хозяйства за 1996, 1997 годы.
4. Соціально-економічне становище України у 1996 році. / Урядовий кур'єр. – 1997. – 13 лют. – С. 7-10.
5. Супіханов Б. Реформи в АПК : стан і перспективи. // Сільський час, 12 лютого 1999 року, № 16-18, с.5.